

DESMOND SHUM

ČERVENÁ RULETA

**DŮVERNÁ SPRÁVA O BOHATSTVE, MOCI,
KORUPCI A POMSTE V SÚČASNEJ ČÍNE**

„Najlepšia kniha roka“

podľa The Economist a Financial Times

ČERVENÁ RULETA

ZASVÄTENÁ SPRÁVA
O BOHATSTVE, MOCI, KORUPCII A POMSTE
V SÚČASNEJ ČÍNE

DESMOND SHUM

Scribner
New York Londýn Toronto Sydney Naí Dillí

Scribner
Publikácia spoločnosti Simon & Schuster, Inc.
1230 Avenue of the Americas
New York, NY 10020

Copyright © Desmond Shum

Všetky práva vyhradené vrátane práva akýmkoľvek spôsobom reprodukovať túto knihu alebo jej časti. Viac informácií získate z oddelenia publikačných práv spoločnosti Scribner, 1230 Avenue of the Americas, New York, NY 10020.

Prvé vydanie v pevnej väzbe od spoločnosti
Scribner, september 2021

SCRIBNER a dizajn sú registrované ochranné známky spoločnosti The Gale Group, Inc. používané vydavateľom tejto práce, spoločnosťou Simon & Schuster, Inc.

Viac informácií o zvláštnych množstvových zľavách poskytnie oddelenie Simon & Schuster Special Sales na tel. č. 1-866-506-1949 alebo na adrese business@simonandschuster.com.

Kancelária Simon & Schuster Speakers Bureau vie autorov sprostredkovať na podujatia. Viac informácií o objednaní podujatia získate v kancelárii Simon & Schuster Speakers Bureau na telefónnom čísle 1-866-248-3049 alebo na webovej stránke www.simonspeakers.com.

Vnútorne usporiadanie: A. Kathryn Barrettová

Vyrobené v Spojených štátoch amerických.

1 3 5 7 9 10 8 6 4 2

Žiadosť o katalogizáciu v Kongresovej knižnici bola podaná.

*Venované Hongkongu a Whitney Duanovej.
Kiežby som mal tie správne slová.
Práve teraz mi na tom záleží.*

寧鳴而死，不默而生

Radšej sa ozvať a zomrieť ako mlčať a žiť.

– Fan Čung-jen (989 – 1052)

OBSAH

Predslov	11
ČERVENÁ RULETA	15
Doslov	289
Podakovanie	295
Zdroj	299

PREDSLOV

Z PEKINSKÝCH ULÍC ZMIZLA 5. SEPTEMBRA 2017 päťdesiatročná Whitney Duanová. Naposledy ju videli predchádzajúci deň v jej rozľahlej kancelárii v komplexe Genesis Beijing. Tento stavebný projekt som spolu s ňou vybudoval za viac ako dva a pol miliardy dolárov. Uzatvorila sa na mieste, kam sa návštevníci mohli dostať až po prekonaní šikov strážnikov, úzkostlivo rozvrhnutých záhrad a tuctu variácií talianskeho mramoru. Tam spriadala plány na ďalšie realitné projekty, ktoré by boli o miliardy drahšie. A odrazu jej nebolo.

Ako sa to stalo? A kto je Whitney Duanová?

Whitney Duanová bola viac ako desaťročie mojou manželkou a obchodnou spoločníčkou. V tom čase sme už boli rozvedení, ale mnoho rokov sme boli úzkymi spolupracovníkmi a dôverníkmi a spolu sme zažili tie najdivokejšie časy. Dosiahli sme spoločný sen robiť veľkolepé veci v Číne a pre Čínu. Keďže sme pochádzali z chudobných pomerov, uchvátila nás túžba byť úspešní. Mali sme rešpekt pred vlastným úspechom.

Na Medzinárodnom letisku v Pekingu sme vybudovali jedno z najväčších logistických centier na svete. Vymysleli sme a postavili najelegantnejší hotelový a komerčný komplex v čínskej metropole, ktorý sa nachádza na repre-

zentatívnom páse nehnuteľností v blízkosti rušného srdca mesta. Obchodovali sme s akciami, čo nám prinieslo stovky miliónov dolárov. Operovali sme v centre čínskej moci, pestovali vzťahy s premiérmi, vysokopostavenými členmi Komunistickej strany Číny a ich rodinami. Radili sme nádejným funkcionárom, ktorí ovládali celú Čínu. Presadzovali sme spoločenské a politické zmeny s cieľom urobiť z Číny lepšie miesto. Verili sme, že keď sa nám darilo, mohli sme konať dobro. Zrátali sme si to. Čistá hodnota nášho majetku dosahovala miliardy.

Ale Whitney zmizla. Z domova v Anglicku som sa spojil s jej domácou, ktorá povedala, že sa v ten deň v septembri 2017 nevrátila z práce a nikto ju odvtedy nevidel. Vyzeralo to tak, akoby sa vyparila.

Zavolať som aj ľuďom zo spoločnosti, ktorú sme založili. Dozvedel som sa, že nebola jediným človekom, čo sa vyparilo. Nezvestní boli aj dvaja poprední manažéri a mladší asistent, ktorý mal aj úlohu správcu. Odvtedy o žiadnom z nich nebolo počuť. Z Pekingu som odišiel koncom júla, keď som tam odviezol syna, aby strávil leto s mamou. Pýtal som sa sám seba: „Zmizol by som aj ja, ak by som v Číne zostal o niekoľko týždňov dlhšie?“

Nevysvetlené zmiznutia nie sú v Číne, kde má monopolnú moc komunistická strana, ničím nezvyčajným. Aj napriek zákonnej ochrane, ktorá je ukotvená v ústave, stranícki vyšetrovatelia opovrhujú týmito pravidlami a na základe chatrných zámienok kohokoľvek zatýkajú a zadržávajú neobmedzený čas. V súčasnosti čínski komunistickí operatívci uskutočňujú akcie „chyť a unes“ aj v zahraničí. Zameriavajú sa pritom na vydavateľov novín, podnikateľov, predajcov kníh a disidentov. Určite ste počuli

o tom, ako Američania v zahraničí zatkli a do USA priviedli ľudí podozrivých z terorizmu. Čína má svoju verziu.

Ozval som sa rodičom Whitney, ale ani oni nič nevedeli. Pýtal som sa priateľov aj významných straníckych funkcionárov, ktorí jej vďačili za svoje pozície. Nikto sa za ňu nechcel prihovoriť. Každý sa obával, že by sa chytil do pasce prípadu Whitney, a nikto nechcel podať pomocnú ruku. Báli sa aj Ústrednej komisie na kontrolu disciplíny Komunistickej strany Číny, čo bola podľa mňa organizácia, ktorá Whitney zadržavala.

Čím viac som sa vypytoval, tým viac som si uvedomoval, že každý vzťah vytvarovaný medzi ľuďmi pracujúcimi v čínskom straníckom systéme je presiaknutý kalkuláciami prínosov a strát. Whitney bola pre priateľov výnimočne užitočná. Záplavám ľudí vybavila postup v rámci Komunistickej strany Číny alebo vlády. Riadila ich kariéru a strávilá nespočetné množstvo hodín riešením ich ďalšieho strategického postupu. Teraz sa ocitla v nebezpečenstve, že ju nechali padať voľným pádom.

Keď som sa horúčkovo zamýšľal nad tým, čo urobiť, aký dôvtipný prístup mám použiť na to, aby som svojmu synovi vrátil jeho chýbajúcu mamu a sebe svoju bývalú manželku, ktorá mala na môj život taký pretvárajúci účinok, spomínal som si na roky trvajúcu sériu výnimočných udalostí, ktoré viedli k tomuto všetkému.

Keď Whitney zmizla, čistá hodnota jej majetku obrovsky prekročila to, čo sme si dokázali predstaviť na začiatku nášho vzťahu. Bola to žena s výnimočným talentom fungujúca v patriarchálnej spoločnosti. S jedinečnou zručnosťou hrala v politickom prostredí Novej Číny, ktoré pripomínalo ruletu, pričom dokázala zúročiť spojenectvo s rodinou

jedného politického giganta na takmer nepredstaviteľný úspech. Až do určitého momentu. Rozumela, čo je to skutočná Čína, až do určitého momentu. Bol som jej obchodný spoločník a manžel. Spolu sme dosahovali úspech. Toto je môj a jej príbeh.

PRVÁ KAPITOLA

AK SA POZRIEME NA MÔJ PÔVOD, nevidíme dôvod veriť, že by som sa na prelome 21. storočia ocitol v nejakom vzťahu s ekonomickou a politickou silou Číny. Nenarodil som sa do červenej aristokracie ako potomok vodcov elitnej skupiny komunistov, ktorí v roku 1949 uchopili moc v Číne. Od toho som bol ďaleko. Ani moja osobnosť nevyzerala vhodne na takúto úlohu.

Narodil som sa v roku 1968 v Šanghaji do rodiny, ktorá sa delila na tých, ktorí boli perzekvovaní potom, čo sa k moci dostali čínski komunisti, a tých, ktorí neboli. Podľa komunistickej doktríny otcova strana rodiny patrila do jednej z „piatich čiernych kategórií“: statkár, bohatý sedliak, kontrarevolucionár, zlý element a pravičiar. Pred komunistickou revolúciou v roku 1949 boli moji predkovia statkári. Ak si uvedomíme, že mali príbuzných v zahraničí, boli postretaní dvojnásobne. Hocikde vo svete by išlo o známky dobrej úrovne, ale v Číne 50. a 60. rokov hospodársky úspech a medzinárodné väzby znamenali, že ste boli, ako komunisti hovorili, „rodeným potkanom“. Nízky status rodiny bránil otcovi dostať sa na lepšie školy a opantal ho nevraživosťou voči svetu, ktorú si zachoval po celý život.

Ludia z otcovej strany boli zemepánmi v Su-čou, mestečku v delte rieky Jang-c'ťiang, ktorú vďaka luxus-

ným záhradám a pitoreskným kanálom nazývajú aj čínskymi Benátkami. Rodinná povesť hovorí, že počas postupu komunistických síl proti Čankajšekovej Národnej armáde Šenovci¹ ukryli cennosti na dne studne vo svojej usadlosti. Pozemok bol neskôr znárodnený a dnes na ňom stojí štátna nemocnica. Na jednom rodinnom stretnutí mi starší príbuzný presne opísal miesto úkrytu a snažil sa ma presvedčiť, aby som náš poklad vykopal. Vedel som, že čínska vláda považuje všetko pod zemou za štátny majetok, a tak som bol proti.

Starý otec z otcovej strany bol pred revolúciou významný právnik v Šanghaji. Keď komunisti začali zvyšovať tlak na národ, tak ako iní bohatí ľudia, aj on mal príležitosť utiecť. Starý otec sa však zľakol toho, že by sa z neho stal obyčajný utečenec. Oblúbený cieľ emigrantov zo Šanghaja, Hongkong, sa podľa neho nemohol porovnávať s jeho domovom, ktorému sa vtedy hovorilo Paríž východu. Naletel komunistickej propagande, že Strana sa bude pri budovaní „Novej Číny“ s príslušníkmi kapitalistickej triedy priateliť, a rozhodol sa ostať.

Otec toto osudové rozhodnutie svojmu otcovi nikdy neodpustil. Tvrdil, že naivná dôvera starého otca Strane ho stála jeho mladosť. V roku 1952 právnickú firmu starého otca v Šanghaji komunistické orgány zatvorili a celú rodinu vrátane otcových dvoch bratov a sestry vysťahovali z trojposchodového nárožného domu, za ktorý starý otec pred revolúciou zaplatil zlatými tehličkami. Všetci sa vrátili do Su-čou. Teda všetci okrem môjho otca, ktorému ako desaťročnému nariadili zostať v Šanghaji, aby dokončil základnú školu.

---

¹ Šen, prepis čínskeho priezviska Shum. V texte je rodina Šenovcov a osoba D. Shum.

Nasledujúcich päť rokov bolo náročných. Otec sa potal od jedného príbuzného k druhému, prosíkal o jedlo a strechu nad hlavou. Do postele išiel často hladný. Jeden zo strýkov bol k otcovi výnimočne láskavý, hoci revolúcia nebola láskavá k nemu. Pred komunistickým prevratom bol úspešným podnikateľom. Komunisti mu firmu zobrali a v jednej jeho bývalej továrni mu prideliili miesto vodiča rikše. Komunisti boli majstri takéhoto prístupu: zrodení na ničenie najcennejšieho majetku človeka – dôstojnosti a sebaúcty.

Ako potomok kapitalistickej právnickej rodiny v komunistickej krajine sa otec naučil držať sklonenú hlavu. Vďaka tomu, že žil samostatne, sa stal odolným a získal schopnosť prežiť. I tak v ňom silnel hnev na svojho otca za to, že zostal s rodinou v Číne.

Keďže otec v Šanghaji vyrastal hladný a osamotený, usadil sa v ňom strach vytvárať hlbšie vzťahy s ľuďmi naokolo. Nenávidel vďačiť niekomu za čokoľvek a chcel sa spoliehať iba na seba. Rovnaká mentalita sa zakorenila aj vo mne. Dokonca aj dnes sa cítim nepríjemne, ak som niekomu zaviazaný. Až neskôr, keď som stretol svoju manželku, som si uvedomil, ako som sa tým dostával do izolácie. Whitney mi hovorila, že ak nie som v životných sínusoidách niekomu zaviazaný, nikto nebude zaviazaný mne a nikdy si nevybudujem hlbšie vzťahy. Hoci som sa roky otca obával, dnes ho vidím ako osamelú postavičku, ktorá bojovala sama proti svetu.

Otcov nevhodný triedny pôvod spôsobil, že sa nemohol dostať na lepšiu čínsku univerzitu. Namiesto toho ho umiestnili na pedagogickú prípravnú školu v Šanghaji, na ktorej absolvoval odbor čínština. Na svoju generáciu bol vysoký, mal

viac ako stoosemdesiat centimetrov, takže sa stal hviezdou školského volejbalového tímu. Jeho húževnatá pracovitosť a športovanie museli na moju matku zapôsobiť. Zoznámili sa na učiteľskej univerzite v roku 1962. Mama bola tiež príťažlivá. Na čínsku ženu bola vysoká, mala stosedemdesiat centimetrov, a tiež športovala – pretekala v dráhovom behu. Aj keď sú na čiernobielych fotografiách vo veľkosti poštovej známky oblečení vo fádnych šatách v štýle Maa a zachytení bez štipky výrazu, i tak tvorili peknú dvojicu.

Mamina rodina mala prepojenie na zahraničie, prenasledovaniu v Číne sa však vyhla. Starý otec z jej strany pochádzal z provincie Kuang-tung neďaleko Hongkongu. Podobne ako mnoho juhočínskych klanov, aj jeho rodina sa rozbehla po svete. Sedem bratov a sestier sa presťahovalo do Indonézie, Hongkongu a Spojených štátov. Pred komunistickou revolúciou v roku 1949 sa mamin otec presúval medzi Hongkongom a Šanghajom a riadil podniky v oboch mestách. Koncom 40. rokov na rokovaníach so zástupcom pracujúcich továrne Shanghai Toothpaste Factory Ťiang Ce-minom reprezentoval stranu vlastníkov. Ťiang to nakoniec v roku 1989 dotiahol na hlavu komunistickej strany a v roku 1993 sa stal čínskym prezidentom. Keď v roku 1949 komunisti dobyli Šanghaj, mamina rodina sa presťahovala do Hongkongu. Keď sa však stará mama pohádala s manželom, presťahovala sa s tromi deťmi do Šanghaja. Medzi nimi bola aj moja mama. Dvojica sa nikdy nedala rozvieť, starý otec podporoval manželku a do Číny jej posielal peniaze až do svojej smrti.

Mamina rodina za vlády komunistov netrpela. Po revolúcii v roku 1949 Komunistická strana Číny využívala rodiny podobné jej ako zdroj zahraničnej meny a ako

spôsob narušenia obchodného embarga, ktoré na krajinu počas studenej vojny uvalili Spojené štáty. Strana také rodiny nazývala „čínskymi zahraničnými vlastencami“. Vyslala tak čínskym úradom signál, že sa majú správať miernejšie k príbuzným, ktorí zostali. Jedného dňa komunisti požiadali starého otca, aby viedol hongkonskú pobočku štátnej spoločnosti China National Petroleum Corporation.

Stará mama z matkinej strany bola osobnosťou. Za mlada bola krásna, pochádzala z bohatej rodiny z pobrežného mesta Tchien-ťin, ktoré bolo pred komunistickou revolúciou obchodným a komerčným centrom severnej Číny. Ukrytá v šanghajskom radovom rodinnom dome, o ktorý rodina nikdy neprišla, každé ráno o štvrtej vstávala na cvičenie prostných v neďalekom parku a na raňajky si kúpila sójové mlieko a *jou-tchiao* – pokrútené prúžky vypraženého cesta. Potom sa vrátila domov, kde si zapálila, čo bolo v tom čase na ženu nezvyčajné, a hrala solitér. Vďaka peniazom poukazaným z Hongkongu nepracovala ani jeden deň v živote. Mala sluhov aj v čase najmenejších dní kultúrnej revolúcie, keď po tisícoch vraždili ľudí vzdelaných na Západe za zločin uprednostňovania západných myšlienok, ako boli veda, demokracia a sloboda. Stará mama vyviazla bez ujmy, zaštitená aurou väzby na „čínskeho zahraničného vlastenca“.

Stará mama zostala spoločenská a obľúbená až do vysokého veku. Rád som počas víkendov chodil do jej domu. Svoje vlastné sezamové semiačka rozomlela na chutnú pastu a podávala parené *pao-c'*, taštičky s veľkosťou tenisovej lopty plnené mäsom a zeleninou. Túto špecialitu si priniesla z rodného Tchien-ťinu.

Mama mala oveľa šťastnejšie detstvo ako môj otec. Rovnako ako stará mama, aj ona bola spoločenský jedi-